

2008 naslovili pismo o arhivskem gradivu v vzgojno-izobraževalnih ustanovah ter našeli neskladja med obema zakonodajama. O vsem smo obvestili tudi Šolo za ravnatelje. Dobili smo odgovor z Direktorata za šolstvo, kjer so nas prosili, da sestavimo okrožnico o pereči arhivski problematiki, ki so jo potem poslali v vrtnice, osnovne ter srednje šole.

*Mirjana Kontestabile Rovis,
delovna skupina za šolstvo*

Arhiv Republike Slovenije v sodelovanju z javnostjo. Odmev na članek Arhivi in njihova vloga v sodobni družbi

Odzivam se na prispevek avtorice Mateje Jeraj Arhivi in njihova vloga v sodobni družbi, ki je bil objavljen v glasilu *Arhivi* 31 (2008), št. 1. Kolegica je premalo osvetlila prakso v Arhivu Republike Slovenije, ki jo podpisana že 30 let soustvarjam, zato se mi zdi potrebno, da jo dopolnim.

Že vse od povojnega časa smo se arhivisti predstavljali nestrokovni javnosti na več načinov, v skladu s časom in takratnimi možnostmi. Velik pomen smo pripisovali mlademu človeku, čigar zavest o vrednosti preteklosti lastnega naroda se oblikuje spontano, od pomoči ožjega družinskega okolja, pa vzgojno izobraževalnega sistema, ne nazadnje pa svoj delež prispevajo tudi institucije, kot je Arhiv Republike Slovenije.¹

Sodelovanje z javnostjo je bilo različno. S šolsko mladino sodelujemo že od konca 70. let prejšnjega stoletja, ko sva s kolegico Marijo Grabnar od prof. Majde Smole, ki je odšla v pokoj, prevzeli vodstva šolskih skupin, od osnovnošolskih do univerzitetnih. Obisk se je začel povečevati, ko smo začeli postavljati razstave, ki jih med obveznostmi arhiva navaja tudi arhivska zakonodaja. Sicer pa sega ta dejavnost v Arhivu RS že v sredo 50. let prejšnjega stoletja. Od začetkov osemdesetih let smo pripravili skoraj vsako leto eno. Katalogi so bili čedalje kvalitetnejši tako po vsebini kot po obliki. Število obiskov pa je v letih 1980–1993 nihalo od 1.500 do 2.000.

Izrazito popularizatorskega pomena so bili tako imenovani dnevi arhivov oz. dnevi odprtih vrat, ki

smo jih organizirali enkrat na leto, ter tako omogočili obisk vseh prostorov, tudi depojev, vsem, ki sta jih zanimali arhivsko gradivo in naše delo. Kot takratno novost v javnem delovanju pa moram še omeniti komisijo za popularizacijo Arhiva Slovenije, ki je bila ustanovljena spomladi 1990 in je v letih 1990–1993 z nekaterimi promocijskimi načini osvežila našo dotedanjo prakso. Izdajali smo stenske koledarje, rokovnike in razglednice oz. novoletne voščilnice. Našemu sporočilu smo dali obliko uporabnega predmeta in se tako približali človekovemu vsakdanu, ne da bi pri tem trpela kakovost sporočila. Leta 1991 smo bili celo nagrajeni z zlato medaljo za popularizacijo kulturne dediščine.²

Vse od leta 1980 Arhiv RS prispeva tudi k popularizaciji znanosti in znanja med mladimi, saj sodeluje v komisiji za delo zgodovinskih krožkov pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Delo komisije so med drugim izbira raziskovalnih tem, ocenjevanje raziskovalnih nalog in usmerjanje v kakovostno metodološko delo z mladimi raziskovalci.

V Arhiv RS prihajata v povprečju vse od leta 1982/83 po dve šolski skupini na mesec. Prilagajamo se njihovim željam, za učence osnovnih in srednjih šol pa smo si oblikovali ustaljeno prakso: celotna predstavitev traja dve šolski uri. Ob dokumentih jim predstavimo raznovrstnost arhivskega gradiva, jim osvetlimo smiselnost naše širše dejavnosti, zlasti jih opozorimo na razliko med arhivom, knjižnico in muzejem. Navadno jim pokažemo krajši filmski posnetek in, če je le možno, si ogledajo arhivsko skladišče, kapelico Gruberjeve palače in konservatorsko delavnico.

Odzivi učencev oz. dijakov so različni, od pasivnega poslušanja in zastavljanja zanimivih vprašanj že med predavanjem, do velikega čudenja osnovnošolcev ob pogledu na debele zemljiške knjige v arhivskem skladišču.

Avtorica članka citira dr. Ljubico Šuligoj, ki priporoča, da bi bile npr. šole redno seznanjene z arhivskimi pridobitvami, letnimi arhivskimi poročili, pri sestavi učbenikov bi morali sodelovati tudi arhivisti. Za vse to so bile pri nas v preteklosti že dane pobude in predlogi, vendar kot sama ugotavlja, so kadrovska in prostorska vprašanja še vedno velik problem. V Arhivu RS že 20 let čakamo na adaptacijo prostorov nekdanje vojašnice na Roški, s katerimi bi ta dejavnost veliko pridobila.

¹ Grabnar, Marija: Ali se lahko arhiv vključi v vzgojno izobraževalni proces mladega človeka? *Arhivi* V (1982), št. 1–2, str. 43–44.

² M Grabnar, Marija: Slovenski arhivi in javnost. *16. arhivsko zborovanje Ptuj od 27. do 29. sept. 1995*, ASS in ZAP, str. 55–59.

TEMATSKI SKLOPI

kaj je zgodovina, kaj je arhiv, kaj je arhivski vir (pisan, risan, tiskan itd.), pisni viri, razlika med muzejem in arhivom, različne pisne podlage, različni jeziki arhivskih virov, različne pisave arhivskih virov, zvrsti arhivskega gradiva (primeri), pomožne zgodovinske vede, pomembni arhivski viri za raziskavo lokalne zgodovine, varovanje in uporaba arhivskega gradiva, pravilno ravnanje s kulturno dediščino

DIDAKTIČNA OBLIKA

frontalna, delo po skupinah

UČNE METODE

razlaga, razgovor, demonstracija, delo s tekstom, uporaba delovnega lista, prikaz filmskega arhivskega gradiva, ogled restavratorske delavnice, arhivskega skladišča in arhivske čitalnice

UČNO VZGOJNI CILJI

SPLOŠNI

spoznavanje arhiva in njegovega pomena

KONKRETNI

spoznavanje različnih pisnih podlag, seznanitev z različnimi vrstami pisav, spoznavanje različnih vrst arhivskih virov in njihovega pomena, spoznanje o tem kaj pomeni javna listina, seznanitev z arhivskim delom, pridobitev kulture ravnanja z arhivskimi dokumenti, seznanjanje z vlogo virov in razvijanje sposobnosti preproste uporabe le teh (posebno kart in slikovnega gradiva)

NOVI POJMI

arhiv, arhivsko gradivo, arhivist, pisna kulturna dediščina, javna listina, pečat, urbar, kataster, matična knjiga, vodnik po arhivskem gradivu, popis arhivskega gradiva

UČNA SREDSTVA

vzorci pisnih podlag (pergament, papirus, ročni papir itd.), faksimili dokumentov (pečatov), kopije dokumentov (npr. kopije prvih dokumentov v slovenščini), dokumenti (listine, urbarji, fotografije), video rekorder in televizijski aparat (oziroma LCD projektor) za predvajanje filmskega arhivskega gradiva, tabla in kreda

Osnovni »paket« je za vse učne skupine enak (dokumenti, ki so posebno zanimivi po videzu in vsebini), nadgradi pa se jih z dokumenti, ki se nanašajo na lokalno zgodovino kraja iz katerega prihaja učna skupina.

ARTIKULACIJA UČNE URE

- uvod in motivacija
- osvajanje učne vsebine
- ponavljanje in utrjevanje (lahko z delovnim listom)

Po objavah sodeč tudi drugi slovenski arhivi na različne načine, tudi s kvizi, dejavno sodelujejo z javnostjo.

Primerjava z arhivi v tujini je koristna, vendar jo je potrebno postaviti ob bok naši skorajda polstoletni tradiciji. Slovenski arhivi se dovolj zave-

damo pomena dela za javnost in stikov z njo, težiti pa moramo bolj h kakovosti in ne toliko k povečanju obsega dela, kot je leta 1995 opozoril naš kolega mag. Vladimir Kološa na 16. arhivskem zborovanju na Ptuju.

Majda Nanut